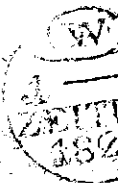

M A G Y A R K U R I R.

Indült Bécsből, Pénteken, Mártzius' 16-dikán, 1827.

P o r t u g a l l i a.

A' Londoni Kurírban Febr. 27-dikén illy nevezetes megjegyzések jöttek-ki, melyek ugyan azon hónapnak első napjain a' Lisbonai közönség' kezében forogván nagy figyelemmel olvastattak: — „

„A' Portugalliai Országlószék már most voltaképpen meghatározta, hogy a' maga armádájának fő vezérlését nem bízva Lord Beresfordra, ki az utóbbi Frantzia háború alatt és azután, míg Portugalliaiban tartózkodott, maga ellen minden részeket felboszszantott. Generálisok, Stábtisztek, 's általában az egész Portugallus katonaság protestál az ő fő vezérré való neveztetése ellen. Marqui Valensza, ki a' Hadi Ministernek, Saldanhának régtől fogva való betegsége miatt, bizonytalan időre ezen Ministerségre kineveztetett, kinyilatkoztatta a' Ministeri Tanácsban, mikor a' Lord Beresford' kineveztetése kérdésben forgott, hogy ő, mivel a' Portugalliai katonaságnak és nemzetnek gondolkodását Beresfordra nézve jól esmérí, soha az ő kineveztetéséről szóló Diplomának a' maga nevét aláírni nem fogja; annyival is inkább, hogy a' Gróf Villa-Flor és Marqui Angeja vezérlések alatt lévő armádáknak legjobb tisztjeik eltökéltették magokban, hogy azonnal kilépjenek a' szolgálatból, mihent Beresford fő vezérré fog neveztetni. Más Anglus fő vezérnek, így szollnak ezen tiszttek, akár Clinton, akár pedig idővel más akár ki legyen az, kire az armádá-

nak fő kormányozása bízattatni fog, teljes készséggel engedelmeskedni fognak; tsak Beresfordnak nem. Chinton t ellenben mindenek nagyon betsülik. Most általában jobban is kezdik betsülni Portugalliaiban az Anglus armádát, mint eleintén betsülték. Brook az armádá' fő Kvártélymestere és Oberstlieutenant Warren, kinyilatkoztatták, hogy az armádához a' Hadiministertől fogva minden Tisztikarok nagy megkülömböztetéssel viseltetnek, kik a' néphez is olly parantsolatokat intéztek közönséges Hirdetéseikben, hogy a' Britannus sergeket mindenek mint rokonaikat úgy lássák! —

„A' hadakozást illető kérdésnek már most kevés napok alatt meg kell határozatni; az Insurgensek vissza nyomattattak Spanyol országba; megvállik, hogy kivetkeztelik őket végezetre már most a' Spanyolok a' fegyverből; így fenn fog állani a' Spanyolokkal a' békesség: vagy ellenben most is segedelmet fognak ott találni; így osztán lehetetlen elkerülni a' hadakozást, és igasságosan.“

Ugyan a' Londoni Kurír közli Mártz. 2-dikán Lisbonából Febr. 21-dikéről a' következő levelet: — „

„Marqui Chavesz ismét benyomula Tra-los-Montes tartományába. Mostanában, Generális Telles-Jordaóval együtt, kinelt nints több 300 régularis és 1000 Guerilla katonájánál, Chavesz városában vagnak megszállva. —

„Beszélik, hogy az Anglus fő Vezér Clinton proklamátziót intézett az Insur-

genszekhez, melyben azzal fenyegetődzik, hogy egészen semmivé teszi őket, ha folytatni fogják az ellentállást.

„Mi itt Lisbonában néhány napok óta nagy félelemben vagyunk, melyre valami levezésnek felfedeztetése szolgáltatott alkalmatosságot, melyet Chaveszszel, sok Lisbonai és az Ország' belső részein lakó emberek, rég-óta folytattak. A' levezés úgy fedeztetett-fel, hogy a' Vice-Gróf Montalegre' bagázsiái elfogattatván, a' Constitúziós Generálishoz Stubbs-hoz vitettek, 's a' levelek is ezen bagázsiánál voltak. A' dologba mind két kamaráknak sok tagjai és sok elékelő kereskedők belé vagynak köveredve, kik közt különösen említettik P. C. nevű Vice Gróf Lisbonában, kihéz Generális Clinton, megérkezésekor beszállott volt. (A' Morning-Chroniklében Báró Porto Covonak nevezetett az az úr, ki a' maga házát eleintén Gen. Clintonnak lakhellyül oda ajánlotta). —

„Generális Stubbs az elfogott leveleket azonnalleíratta, 's a' másolásokat Londonba, az eredeti leveleket pedig Lisbonába az Ország'főszékhez küldötte-el. Ezen történet szörnyű felindulást okozott; mi itt, úgy szollván, egymástól is félünk. A' Levelezés a' Követek' kamarája' elejibe adatott, melly azt titkos ülésben vizsgálta-meg.“

Hasonló dolgokat irt a' Morning-Heraldhoz ennek levelezője is Lisbonából Febr. 21-dik napján, a' ki hosszabban ki botosátkozik ezen tárgyra, 's olly dolgokat hord-fel, mellyek illy fontos környüállások között figyelmet érdemlenek: — „

„Egyik utóbbi levelemben említtem vala, így szoll a' tudósító, hogy az Insurgensektől a' Constitúziósok által elvétett bagázsia közt egy bőrs láda is találtatott, melyben a' Faktzióskodóknak azon levezéseik voltak, mellyeket az Insurgenseknek Lisbonában találtató barátaik Mar-

qui Chaveszszel 's más Insurgens főikkel folytattak. Gen. Stubbs jól tudván azt, hogy, ha ezen levelek minden előre vigyázás nélkül Lisbonába küldettetének, ott ezeket meg tsonkálnák 's meghamisítának, ő ezeket tüstént leíratta; a' másolásokat Oportóbol egyenesen Londonba küldötte, hogy ott hitelesen hirdettesse-nek-ki. Reménlem, hogy a' Heraldnak is adnak belőlök kihirdetés végett, 's akkor mindent bizonyosan meg fog tudni a' közönség; én pedig most tsak azoknak a' környüállásoknak megírásával szolgálhatok, a' mit eddig nagy bajjal megtudhatam. —

„Lisbonából majd minden kereskedő házak és kapitálisták summákat küldöznek az Insurgenseknek; a' Páirkamara' tagjai is nagy részint, pénzel és tanátsadással segítik őket; a' Követek' kamarájának tagjai közt is nem kevesen találtatnak, a' kik hasonlóképpen tselekesznek; 's a' mi több az egy Benediktinusokat kivéven Lisbonában minden egyéb Klastromok pénzt gyűtenek számokra bizonyos időszakaszok szerént. —

„Gen. Claudinó azt a' jóvallatot tette a' Követek' kamarájában, hogy közzöltesse magával ezen írásokat: hanem azok a' tagok, kik e'képpen a' motsokba való belékeveredéstől tartottak, sokan lévén, ellentállottak a' jóvallatnak, olly mesterséggel, hogy az írásokat tsak titkos Biztosságban vegyék vizsgálat alá, a' mi tegnap meg is törtévnén, úgy hallom, hogy a' kamara a' helyett, hogy a' leveleket felolvasta, 's a' részesek' neveit a' közönséggel megesmertette volna, a' felett tanátskozott a' titkosülésben, hogy küldjenek a' dologról Pedro Császárhoz egy tudósítást Brasiliába. —

„Ezek, ha az ítéletem meg nem tsal, olly környüállások, mellyek a' Constitúciónak és a' Casus-Foederisnek nyakát fogják törni, a' mi pedig tavaly

Dec. 12-dikén nagy győzelemmel terjesztetett a' Parlamentum' elejibe. Azt már régen lehetett tudni, hogy a' Régens Princzaszszony' elejibe olly Oklevelek volnának terjesztve, mellyek nyilván kimutatták, hogy a' Ministeri Tanátsnak egy része áru-lási módon viseli magát a' Régenség ellen, és hogy a' gyanú más felé is meszszire kiterjeszse a' maga elágazásait: hanem, hogy a' két kamarák is illy nagyon be-lé legyenek a' dologba keveredve, azt senki nem gondolta volna. —

„En azolta, hogy Londolból ide ér-keztem, megszűnés nélkül iparkodtam az Anglus közönségnek' szeméi elejibe terjeszteni, hogy melly nagy meghasonlás uralkodjék itt a' népnek vélekedésében, és hogy melly kitsiny legyen itt a' száma' azon System a' pártfogóinak, melynek fenntar-tathatásáért Anglia magát a' játéokra kitet-te. A' Britannus nemzet nem soká által fog-ja látni, hogy igen könnyen belé engedte magát ezen veszekedésbe vonattatni. Mi egy olly résznek fogjuk itt pártját, a' melly magát Országlószéknek nevezi, 's a' mely-nek Agenseit (katonájit) tsak mi tartjuk lábon; de a' melly a' mi jelenlétünk nél-kül alig ha nyoltz napokig fennállana. Ezen rész hurtzól minket az orrunknál fogva; de nem lehetetlen, hogy mind e-mellett is kénytelen leszen lemondani a' ha-talomrol. —

„De, botsásson-meg a' közönség, hogy az igazságot takaró nélkül kimondom, a' Constitúzióval ellenkező rész is éppen olly kevésbé érdemli, hogy tőlünk betsültes-sék, mint a' másik. Miért ne bizhatnók mi ezen két részrehajlásokra, kik mind ketten hazájok' árulóji, kik mind ketten minden hazafiságból minden politikai vir-tusokból egyformán kivetkeztek, azt, hogy érdemetlen perlekedéseket, magók közt elvégezzék? Mi haszna lenne annak, ha érettek Britannus vért és kintset pazér-la-nánk? —

„Ezen letartóztatott levelezésnek hi-hirdettetése meg fogja fejteni azt a' kérdést is, hogyan lett semmivé az az özszees-küvés, melyről én a' közönséget ezelőtt egy héttel a' Héráldban tudósítottam, 's a' melly által Lisbonában közönséges támo-dásnak kell vala gerjesztetni. Nagy szeren-tse a' Portugalliában lévő Anglus tulajdon-nak megtartatására és az Anglus sergek-nek hátorságára nézve, hogy ezen vesze-delmes plánumok még jókor felfedeztettek; mivel hogy, ha ez a' Politikai és Religioi feltüzesülés, 's a' mi ezen dologba lett avatkozásunk miatt okoztatott boszszankodás által még nagyobb mértékre emelte-tett Egyesület, Liga, a' hatalmat valóság-gal a' maga kezire kaphatta volna, úgy mi most már valósággal szánakozást és könyörületességet nem esmérő emberek-nek körmeik között volnánk. Igy már most legalább ezen szempillantatban kívül va-gyunk a' veszedelmen. A' mi az egymás ellen küszködő részeket illeti, mi ezekről azt gondoljuk, hogy egyik se fogja a' má-sikat igen nagyon üldözni. En hiszem azt, hogy se Chaves se azon papi és világi személyek közzül, kik ezen motskos do-logba keveredtek, egyik se fog perbe czi-táltatni, és hogy a' neveik tisztí képpen talám ki se hirdettének a' közönség előtt. Ha az Anglus újságírók azzal az előrevi-gyázással nem éltek volna, hogy ide tu-lajdón levelezőket küldjenek, kik minden itt folyó dolgokra figyelmeztvén, nekik min-den lehetségest megírjanak, talám két esz-tendő múlva se tudott volna a' közönség semmit az itt folyó dolgokrol. Megtudták volna azt a' Lisbonaiak gátolni. Mikor én még az említett írásokból egyet se láttam vott, megemlíteni se mertem volna va-lamelyik embernek a' nevit, kiket most a' laistromon a' főbbeknek lenni látok. Kép-zelheti már most az ember ezen mi legró-gibb és leghüségesebb szövetségesünknek minémüségét, ha tsak ez egyet megfontól-

ja, hogy az az elévaló személy, ki a maga palotáját sergeinknek Lisbonába lett érkezésekkor a fő vezér Cancelláriájának ajánlotta 's a melly barátságos fogadásaért öt Londonban illy nagyon magasztalták, az ezen levelekben felhozott nevek között legelől figuráz.

„Már most, a kik armádánkat nyakra före, illy nagy sietséggel ide küldötték, mondják-meg magok: hogy mit kell ennek itt tsinálni? Ha az a célzásunk, hogy Portugalliának katonai elfoglalása által a Frantziáknak Spanyol országhoz való befolyását mérsékeljük, azt illy kevés számú sereggel el nem érjük. Vagy pedig ha, a mi a másik célunk lehet, tsak az Insurgenseket akarjuk megtámodni, mi leszen így azon szép ígéretünkből; hogy nem avatjuk magunkat Portugalliának belső dolgaiba? —

„Chinton úr az Anglus fő vezér tegnap érkezett-meg a fő hadi szállásra Koimbrába, 's mint halljuk, onnét adta ki azon első proklamátzióját, melly által kinyilatkoztatta, hogy mind azokkal, kik az Országlószék ellen fegyvert fogtak és azt tüstént le nem teszik, ellenséges módon fog bánni. Én szerettem volna megtudni, hogy valyon valósággal adott-e ki Clinton úr illy értelmű proklamátziót, 's e-végre valamely tisztí kútfőnél próbát is tettem: de megvallom hogy semmi felvilágosítást nem kaphattam, olly vastag titokba vagynak itt öltözködve mindenek.“

Spanyol Ország.

Hova vették magokat a Portugallus Insurgensek; erre nézve már most tsak a Spanyol tudósításokban találhatunk holmi apróság felvilágosító tudósításokat. Párisban a Csillag közli az itt következő rövid czikkelyt: —

„Galliciából, Korunnából, Febr. 17 dikén indult levelek jelentik, hogy 284

Insurgenseket, kik Generális Silveirának utóbbi megvertetésekor Guardiahoz szaladtak vala által, onnét a határ mellett elébb Orenséhez a Minho bal partjára akartak kísérni, hanem ezen plánumot azután megváltoztatták, és Vigóba útasították őket, hova Febr. 12-dikén érkeztek-meg, és még ezen Spanyol város piatzán is, hol azért állították vala meg őket, hogy, kvártély czédulákat osszának ki köztök, így kiáltottak: Eljen Don Miguel a határtalan hatalmú Király! Eljen VII-dik Ferdind! Eljen a Religió! Veszzen-el a Constitútzio!

„A volt ezen emberekre nézve a Spanyolok további plánuma, hogy Sant-Jágóba vigyékel őket tsapatonként, de őket kevesen fognak oda megérkezni, mint hogy mihent arra felé megindították őket, azonnal oda kezdtek hagyni kisíróiket, 's a tenger felé vették útjokat, hogy hajóra ülven, Portugalliába vissza evezzenek. Mint észre lehet venni, ezen emberek közül némellyek élelmet, mások fél zsöldöt kapnak. A Galliciai Fő Kapitány Eguia úrnak indult Sant-Jágóbol Orense felé, hol az ő vezérlése alatt lévő, szemmel tartó Spanyol armáda a Minho mellett tanyázik. Ezen szemmel tartó Spanyol armádát 2700—3000 emberekre számlálják. Ágyut is indítottak S. Jágóbol oda útnak, kettőt.

„Az Insurgensek főbb vezérének Generális Silveirának hól-létééről senki se tud semmi bizonyost, tsak gondolják, hogy valahol a Spanyol határszélen vonta-meg magát titkosan.

Ugyan a Csillag így írt Mártz. 4-dikén Madridból Febr. 24-dik napjáról: —

„Generális Longa Valadólidból Arcsolóba veszi útját, hol azok ellen fognak pert indítani, kik azzal vádoltnak, hogy az előbbeni alkalmatossággal Portu-

galliából Spanyol Országba által jött Insurgenseknek fegyverből való kivetkezte-
tésekre nézve elejikke adatott parantsola-
tokat nem tellyesítették volt. Most, addig
míg a' per le nem foly, helyette Gen. Es-
kudero kommandánsodik Ó-kástiliá-
ban. —

„Sánt-Florentét, ki ezen perben
a' Longa' szenvedő társa, úgy megillet-
te annak érzése, hogy magát ezen per-
be keveredve lenni tudta, hogy elméjében
megtéholyodott, pedig azt mondják, hogy
néki sokkal könnyebb lett volna ezen vád-
ból kitisztítani magát, mint Gen. Longa-
nak leszen. —

„Chaveszről tsak annyi találtatik
ezen Madridi tudósításban, hogy ő a' Gal-
liciába lett általulás után elébb Oren-
séhez, 's onnét, Celanovához ment,
a'hol Spanyol Oberstlieutenánt Perey-
rának vezérlése alatt 4, szemmel tartó
Kompániák állottak. A' Spanyol tisztt jelen-
tette a' Marqui úrnak, hogy néki paran-
tsolatja van, hogy ha a' Marqui úr oda
talál menni, mondja-meg neki, hogy a'
fegyvert azonnal tegye-le. Marqui Chavesz
úrnak azonban nem tetszván ezen feltétel,
jobbna találta Portugalliába vissza men-
ni, 's így történt, hogy ismét Tra-los-Mon-
tesbe keresett menedéket, melly tartomány,
mint látszik, még most is az Insurgensek'
kezében van.

A m é r i k a.

Kolumbia. — Az innét Februárius'
vége felé Londonba érkezett tudósítások
szerént, Bolívar egy végzést adott-ki (nem
írják melly napon) melynek creje szerént
azon négy tartományok, mellyekben az ő
távol-léte alatt a' tudva lévő nép-pezsgés
uralkodott 's a' mellyeknek neveik: Ma-
turin, Veneczucla, Oronoko és
Zulia, a' Bolívar' személyes Diktátorsá-
ga alá adattattak, a' ki ezen végzésnek

végrehajtását a' maga Titoknokjára bízta,
lúnek kezein az ezen nagy tartományokat
illető minden tárgyak által mennek. —

Ugyan Bolívar egy proklamáziót is
tétetett közönséggé, melly által megígéri,
hogy Nemzeti közönséges Congresszust hí-
vat össze, hogy e' határozza-meg Kolum-
biának ez utánni Constituzióját, 's Or-
száglási alkotmányának egész minémü-
ségét.

G ö r ö g O r s z á g.

Az utóbbi, Triesből indult Observátor
több féle tudósításokat adott-ki, mellyek kö-
zött legnevezetesebb az, melly azt a' Burba-
chi nevű Frantzia Oberstert illeti, kiről
közelebb költ ujságunknak 162-dik lapján
említettük, hogy Hellás' szolgálatjára ő
is megérkezvén, egy seregnek összegyűj-
tésén iparkodik; és Eleusis felé folytat-
ja útját, hol a' tartalék Görög armáda
táborozik. Most így ír felölle a' Tries-
ti Observátor: — „

„Burbachi, Vassó, 's több más
Kapitányok olly plánumot készítettek va-
la az Eleusisi táborban, hogy az Athé-
ne mellett tanyázó Török armádát két fe-
lől támodják-meg. Burbachi rá ütött az
ellenségre, hanem ötöt Vassó és több
Kapitányok elhagyták. A' Török armáda
olly fordulásokat és tsavarodásokat tett,
hogy a' két Görög Osztályokat közbe vet-
te. Burbachit elevenen elfogták a' Tö-
rökök; Vassó pedig sebes futás által me-
nedekett-meg. Az ő elestjeik, sebeseik, és
fogságraestjeik számát még nem lehet tud-
ni, de ha valami Hydrai tudósításoknak
hinni lehet, ezek szerént 500 elesteket hagy-
tak a' tsatározó mezőn.

(Közelebbi ujságunk elején azt a' meg-
jegyzést tettük az ott elé fordult Konstan-
czinápolyi tudósításra, mellyben hasonló
képpen 6000 Görögökről mondatott, hogy
Reschid által nagyon megverettek, hogy

mivel a tudósításnak semmi Dátuma nints, torábbi bizonyosabb tudósításnak megérkezéséig még kételkedni lehet felőle. Ugy látszik azonközben, hogy az, a mit itt a Triesti Observátorból íránk, egy dolog azzal, a mit a Konstanczinapolyi tudósításban olvastunk. Hanem most ismét kéntelenek vagyunk megjegyezni, hogy a Triesti Observátor is minden Dátum nélkül szoll a történetről, tehát szükségesképpen ezt is kétségbe hozhatjuk addig, míg bizonyosabb tudósításokat nem veszünk).

Elegyes Dolgok.

Laplace, az a nagy híru nevű Tsillagvisgáló Francia, Mártz. 5-dikén Párisban életének 78-dik esztendejében ki mult a világból. Az ő munkái soha meg nem hálnak. Legnagyobb nevet szerzett magának illy Czimű munkája által: *Mechanique Céleste*, melyben a Világ Systemájáról Kepler és Neuton által felfedezettett törvényeket utólszor kidolgozta.

A boldogult Tudós 1749-ben született szegény szülőktől, Normandiában. Ezen munkája: a Világ Systemájának Magyarazatja, 1796-ban jött világ elejibe, melly őtet a legnagyobb Mathematikusok sorába helyeztette az azon időben éltek között. Ő a Consulok ideje alatt Belső Ministerséget, a Császársági időben Vice-Elölülőséget, 's továbbá Cancellariuságot viselt a Szenátusban, 's Márquiságra emeltetett. Ugyan ő 1805-ben arról tartott igen nevezetes beszédet a Szenátusban, hogy a Republikai Kalendariumot el kell törölni és a régit kell ismét vissza hozni. Ugyan ő 1814-ben arra voksolt a Szenátusban, hogy le kell Bonapártét a thronusról szállítani, és XVIII-dik Lajos Királytól még azon esztendőben Frántzia Páiri méltóságra emeltetett. Mennyire il-

lesse ezen nagy Tudósnak halála a világi legnagyobb Tudósokat, nem szükség hogy mi emlegessük. Nevezetes megjegyzés, hogy a nagy Neuton éppen ez előtt 100 esztendővel, ugymint 1727-ben halt-meg.

Marschal Viomenil is meghalt Mártz. 5-dikén, folyó 1827-ben életének 96-dik esztendejében.

B é c s.

Császár és Király Ő Felseége kegyelmesen méltóztatott múlt hónap 20-dikán kiadott Kabinéti írása által Feldmarschal-Lieutenant Báró Lederer Urat, azon jó szolgálatainak megismeréséül, mollyeket az Austriai Cs. K. armádának Nápolyban való tartózkodása alatt folytatott kommandírozása által, tett, a Vas-korona Rend első rangú czímerével megajándékozni a taxának is kegyelmes elengedésével.

A Bétsi Ud. Ujság jelenti továbbá, hogy Ő Cs. K. Felseége, az ittlévő Orvosi 's Rézorvosi Jó'sef-Akademiájában a közönséges Pathológiának, Therapiának, 's Orvosi szerek tudományának tanító székét, a Pestti Bábáskodási intézetnél eddig volt Assistentet, Doktor Töltényi Szaniszló Úrra bizni méltóztatott kegyelmesen.

A pénzfolyamat Mártzius' 14-dikén;

közép árr:

A Státus' 5 p. Centes Obligátzióji 89 5/16
 Az 1820-béli sorsosok, —
 Az 1821-béli hasonlók, 120 1/4
 Béts városa 2 1/2 p. Centes Bankó Obligátzióji, 44 7/8 forint. keltek, mind C-ben
 A Bankó Altkziák keltek 1064 1/2 forinton.
 Conv. Pénzben.

Magyar Ország.

Fő Tisztelendő és Tektintetes Tóth Pápai Jó'sef Úr, a Reformáta Vallást tartó Dadi Gyülekezetnek 1812-től fogva épületesen szolgált 's szeretett lelki pásztora, a Dunán-túli Reformáta Eklésiáknak

közel 13 esztendőig volt Superintendenso, 's N. Fejér és Somogy Vármegyéknek Táblabírája, D a d o n Febr. 15-kén, munkás életét bévégezte; kinek is hideg tetei ugyan D a d o n a' Ref. Gyülekezet' temető kertjében Egyházi fő papi méltóságú szolgálatjához illő tisztelettel, kőből kirakott sírba tétettek le az örök nyugodalomra.

„Rangjához illő gyász pompa vette körül koporsóját (így végzi a' Pesti Ujság a' maga ezen halálos esetről kiadott tudósítását) és Nagy Tudományú Férjfiaknak ajakai hirdették az ő halála által lett nagy veszteséget, úgymint Fő Tiszteletű és Nagy Tudományú Tóth Ferencz Úr, a' Helvétiai Vallástételt tartó Pápai Egyházi Kerületnek Esperesije, 's a' Dunántúli Fő Tisztelet. Superintendenciának egyházi Fő Jegyzője, és Nagy Tiszteletű, 's Tudományú M a r t o n István, 's Pápai Reformatum Collegiumban Philosophiát, és Mathesist tanító Professor, és Consistorialis Assessor Úr, a' kik közül az elsőbb J e l e n. II. 1, 2, 3 szerént halotti Tanítást: emez pedig a' Protestans Vallás' méltóságáról halotti Beszédet tartván, mind kettőjöknek velős és érzéssel tellyes beszédje figyelemre ragadta a' lelket, érzéssé olvasztotta a' szívet, a' mellyet más részről a' Pápai Ref. Anya Oskolabeli Deákoknak kellemetes hármóniával zengedezett áriái andalítottak.

A' Bétsi egyéb ujságok' példája szerént mi is illendőnek tartjuk, kiváltképpen most, midőn a' N. Magyar nemzetben a' maga szerzeményei eránt való buzgóság illy nagyon felelevenült, az itt következő közhasznú előadást a' Budai Ujságból közre bocsátani: —

„Már rég-ólta használtatik Magyar országon a' természeti Szék-só (Soda) részint mesterségi művelésben részint pedig, mint kereskedési áruportéka, 's külső Or-

szágokra is kihordatik. Mint tudva van, Magy. országon több helyeken a' tisztítatlan Szék-sóból (a' melly kiszellőzve a' hármat és napfeljőte előtt össze separtetik, honnét Magyar nevét is kapta) szappant készítenek, a' melly, kivált a' Debreczeni, a' maga jóságára és szépségére nézve még külső országokon is esmeretes; valamint szintén a' Szegedit is, fejeiségiért 's óltsóságáért, nagyon keresik. A' Szék-sónak az üvegtisinalásban, szappanyfőzésben és vászonfejézésben való hasznossága már a' boldog emlékezetű Jó'sef Császár Ország-lása alatt, ki a' hazai iparkodást minden módon emelni kívánta, arra indított vala több, Chemiához értő mestermiveseket, hogy ezen nagy hasznú honni szerzeményt nagyobb mértékben szaporítani iparkodjanak, hogy e-képpen a' külső Országi Spanyol, Siciliani, Barilla, 's egyéb név alatt esmeretes Sodákat, a' Monarkhiában elkerülhetővé tegyék. —

„Ezen intézetek között egyik legnagyobb volt a' Rickié, Aktziáriusok' társaságában M. Therésia-városánál a' Palitsitó mellett, másik pedig későbbre, az Orvos Doctor Oesterreicher Úr, a' Nisider-tó mellett, ki a' tisztított Szék-sót különösen az üvegtisinalásra használta, 's egyik volt azok között, kika' Glauber-sót, melly a' Szék-sóval gyakorta együtt találattik, üvegtisinalásra fordította. Azonközben a' hamusírnak drágasága, 's mint hogy a' Szék-sót nagyon keresték, azt okozták, hogy több illy intézetek lábra állottak Magyar országon, hol a' sós tők sok helyeken találattak. A' többek között Szathmár vármegyében az Etsedító mellett két vagy három Szék-só főző intézetek állittattak fel, mellyeknek egyike a' Gróf Deseöffy tulajdona. —

„Hanem a' nyereségbéli bizonta'anság, mint hogy a' seprés által gyűjtött só tsak száraz esztendőben bőségesebb 's a' tők' vizei is tsak illyenkor sósabbak, 's a'

mellyeknek ezen kívül még a Cisternálban kell úgy kigőzölgenni, hogy a kifőzést megérdemeljék, s az a környülállás, hogy azon helyeken, hol ezen Szék-sót seprik, kevés tüzi-fa találtván nagyon drága, itt a Szék-só főzésnek nagy mértékre való emelkedését soha meg nem engedték, úgy, hogy általában vévén, a várnok laistroma szerint a kiviteli 5000 mázsánál többre soha se telt esztendőnként, pedig nagyon kívánatos dolog vala, hogy egy illy honni keresménynek ága lehető módon gyarapíttassék, s annak betse, melly már a hitelt ennyire megnyerte, jobban is kiterjesztessék, mint hogy a Magyar Szék-só, tisztítatlan, úgy, mint a kereskedésben elé fordul, 30—35 per Cent tiszta Szék-sót tart magában, holott az Anglus és Langedocziai Sodában s a többekben nem találják több 10—12 per Centnél. —

„A Magyar Szék-só tehát a legtisztább, mint e már nyilván meg is esmérített, sőt Pruszsziában meg is van parantsolva, hogy patikai szükségekre e fordíttassék. Nagy érdemű iparkodásnak kell tehát neveznünk azt, hogy Ries Ferencz János Orvos Doktor Úr, Hessen-Philipsthal-i Udvari Tanácsos, több külső-belső tudós Társaságok tagja, a Keszthelyi Georgikonnak Assessora (Posonyi születésű házfi) nállunk a Szék-sónak konyha sóból való készítésére, melly nem olly bajos, adta magát. Minthogy a Sódá vagy Natron-készítésnek ezen módja Frantzia országban husz vagy több esztendők óta olly nagy mértékben folytattatik, hogy a Státusnak ebből való osztendei jövedelme, Tiszti tudósítások szerint, 10 millió Frankokra számíttathatik: ezen tekintetből Kegyes Monárkhánk Ő Felsége megengedni méltóztatott, hogy Doktor Fries Úr a hazai szerzemény ezen ágának gyarapítá-

sára, Máramaros Vármegyében a kihorodatott haszonvehetetlen és salakos sót, illy Sódá-készítésre 18 esztendőig tartó kizorító jussal bírhatta. Ezen privilegium megadatott neki azért, hogy az eféle próbák áldozat-tételeket kívánnak, kivált a nagy és olly városoktól távol-levő helyeken, hol az ezen próbatételekhez megkívántató minden kézművesek könnyebben találtnak.

„Ily azonban az Acrarium is ki nemetődjék azon veszedelemnek, hogy a sónak a Sódá-készítésen kívül egyéb célra való fordíttatása által megkárosíttassék, erre nézve rendeltetett-ki a Máramaros erre a próbatételre; és hogy a sónak dolgában semmi kárvallás ne történhessen, erre nézve a Máramarosi K. Adminisztrációnak részéről legszorosabb és legpontosabb eszközök vagynak megrendeltetve. —

„A Bétsi Udv. Ujság tudósításai között már találatik a felől való jelentés, hogy a leírt intézetken szép fejez Máramarosi kiégetett (calcinált Sódá) készíttessék Sóból; és 3—4 mázsás hordókban a Schonbrunházban a Tuchlauben nevű utzában, a Kuntz és Plantzert urak fűszerszámos kerekedő boltjokban árultassék Bétsben, melly annyival dicséretesebb dolog, hogy az intézet minden előre való lármázás nélkül állott lábra, és már az első esztendőben, pedig mikor még csak próbálás képen folytattathatott, száz mázsákra telhetett kiküldettetése. A hazai Culturának minden barátjai szívek szerint kívánni fogják egy illy hasznos következeséket ígéro Intézetnek előmenetelesülését.“

Igazítás. — A' 21 számú M. Kurirban, 166-dik lapon, 2-dik hasábon, 26-dik sorban, a' 4-gyes szám helyett 5-töst kell tenni.